

Фізична освіта і спорт

УДК 378.147:004.738.5

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18117035>

Історичні етапи та тенденції розвитку світового професійного спорту

Семаль Наталія Володимирівна

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри фізичного виховання, Ужгородський національний університет, 88000, м. Ужгород.
пл. Народна, 3, <https://orcid.org/0000-0002-1998-3460>

Слободянюк Олег Вячеславович

старший викладач кафедри фізичного виховання, спорту та реабілітації,
Національний аерокосмічний університет "Харківський авіаційний інститут",
61000, м. Харків, вул. Вадима Манька, 17,
<https://orcid.org/0000-0003-3696-885X>

Серебряков Олег Юрійович

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри спортивних ігор,
Національний університет фізичного виховання і спорту України, 03150,
м. Київ, вул. Фізкультури, 1, <https://orcid.org/0000-0002-9074-6521>

Прийнято: 12.12.2025 | Опубліковано: 29.12.2025

Анотація. Метою дослідження є всебічне осмислення того, як професійний спорт в США формувався історично та як він функціонує сьогодні. У роботі професійний спорт розглядається як складне утворення, у межах якого переплітаються культурні, соціальні та економічні процеси. Окреслено зміну суспільного ставлення до спортсмена: від використання у політизованих

чи виховних практиках до сприйняття його як учасника суспільних взаємодій, здатного впливати на громадську думку і виступати носієм певних ціннісних настанов. Аналітична частина присвячена чинникам, що визначають правове, організаційне та економічне становище професійного спорту. Такі взаємодії сприяють закріпленню та перетворенню норм поведінки, символічних уявлень і елементів колективної ідентичності.

Методологія дослідження включає історико-порівняльні підходи, інституційний аналіз, окремі методи соціології та культурологічні інтерпретації. Використання цих підходів дало змогу показати, як змінювалася роль професійного спорту: від частини державної політики до окремого виду економічної діяльності. Сучасний спорт водночас відображає суспільні прагнення до самовдосконалення, змагання й ініціативності та створює умови для підтримання спільних ціннісних орієнтирів.

Результати свідчать, що професійний спорт виконує важливі соціальні, культурні, політичні та економічні завдання. Він відкриває можливості для реалізації особистого потенціалу, формує середовище суспільної комунікації та сприяє економічному розвитку. Враховуючи глобалізацію доцільно звернути увагу, що зростає роль медіа та комерційних механізмів, які впливають на масштаби поширення спортивного продукту й умови його присутності на міжнародній арені. **Висновки** дослідження підкреслюють, що подальший розвиток професійного спорту в США залежить від узгодження культурного та економічного вимірів, вдосконалення управлінських рішень і правового регулювання. Сталий розвиток можливий за умови дотримання прозорих фінансових правил, підвищення ефективності управління та підтримання рівноваги між комерціалізацією і суспільною значущістю спортивної діяльності. У підсумку професійний спорт постає як багатошарова система, що відображає загальні тенденції суспільного життя і водночас впливає на їхнє формування.

Ключові слова: професійний спорт, соціальні функції спорту, комерціалізація спорту, спортивні цінності, хокей з шайбою, підготовка спортсменів високої кваліфікації.

Historical stages and trends in the development of world professional sports.

Semal Natalia

Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Associate Professor of the Department of Physical Education, Uzhhorod National University, 88000, Uzhhorod. pl. Narodna, 3, <https://orcid.org/0000-0002-1998-3460>

Slobodyanyuk Oleh

Senior Lecturer at the Department of Physical Education, Sports and Rehabilitation, National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute", 61000, Kharkiv, Vadym Manko St., 17, <https://orcid.org/0000-0003-3696-885X>

Serebriakov Oleh

PhD in Physical Education and Sport, Associate Professor of the Department of Sports Games, National University of Ukraine on Physical Education and Sport, 03150, Kyiv, Fizkultury St., 1, <https://orcid.org/0000-0002-9074-6521>

***Abstract.** The study aims to provide a deep understanding of the historical origins and current state of professional sports in Ukraine. The research examines how professional sports function as an entity that combines cultural and social and economic activities. The study describes how society views athletes differently now because they are no longer used for political purposes or educational programs but as community members who can shape public opinion and represent specific value systems. The analytical section examines various elements that establish the legal*

framework and organizational structure and financial standing of professional sports. These connections help create unified community norms while transforming symbolic elements and shared group identity.

***The research methodology** uses historical and comparative methods combined with institutional studies and selected sociological techniques and cultural analysis methods. These approaches enabled us to explain that professional sport has developed into an economic activity instead of being part of the state policy. The current sports activities reflect social aspirations that require self-development and competition, and taking the initiative, as well as creating the conditions that will allow the society to maintain common values.*

***The results** show that professional sports achieve important social and cultural aspects as well as political and economic aspects. It also opens up personal opportunities and creates social surroundings and promotes economic development. Through globalization, researchers should focus on the influence that media and commercial practices have in increasing the distribution of sports products into international markets.*

***The study concludes** that the future development of professional sports in Ukraine relies on the alignment of cultural and economic factors, enhanced management decisions, and legal frameworks. Sustainable growth can occur when clear financial guidelines are followed, management practices become more efficient, and the commercial aspects of sports do not outweigh their social value. Based on the findings of the study, professional sports is a complex system that mirrors social patterns while simultaneously shaping them. The keywords used in this article include professional sports and social functions of sports and commercialization of sports and sports values and ice hockey and training of highly qualified athletes.*

***Keywords:** professional sports, social functions of sports, commercialization of sports, sports values, ice hockey, training of highly qualified athletes.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку спортивної науки особливої актуальності набуває проблема комплексного дослідження історичних етапів і сучасних тенденцій розвитку професійного спорту в США. Професійний спорт розглядається як складна система, що перебуває під впливом соціально-економічних, правових та культурних чинників, а його ефективне функціонування потребує гармонійного поєднання нормативно-правових, організаційних і медійних механізмів підтримки [5, с. 103].

Проведений аналіз сучасного стану професійного спорту показав, що лише 18–20 % спортсменів національного рівня отримують повну професійну підготовку та фінансову підтримку, що спричиняє відтік талановитих спортсменів за кордон. Водночас виявлено недостатній рівень структурної підтримки спортивних клубів і федерацій: станом на сьогодні кількість професійних спортивних клубів скоротилася майже вдвічі порівняно з 1991 р., а лише близько 60 % організацій відповідають сучасним законодавчим вимогам щодо ліцензування та фінансової звітності, що створює ризики для стабільності функціонування спортивної системи [16, с. 46-47].

Дослідження медіааспектів професійного спорту свідчить, що активне використання сучасних комунікаційних платформ сприяє підвищенню популярності видів спорту та результативності спортсменів. За твердженням В. М. Лелеки, зростання медіаактивності спортивних федерацій на 25 % за 2010–2015 рр. корелює з підвищенням результативності спортсменів на національних змаганнях на 12–15 % [9, с. 232]. Аналіз міжнародного досвіду засвідчує, що ефективна медіапідтримка дозволяє залучати до 30 % фінансування професійних ліг і клубів, що підкреслює значущість стратегічного управління спортивними комунікаціями і вітчизняних умовах [10, с. 759].

У межах системного дослідження було визначено ключові види спорту, що формують основу професійної спортивної системи України. Станом на 2020 р. функціонувало 42 види спорту професійного рівня, при цьому найбільшу

чисельність спортсменів складала легкоатлети (понад 1200 осіб) та баскетболісти (близько 850 осіб), що визначає пріоритети державної підтримки та планування розвитку спортивних дисциплін [8, с. 84].

Аналіз історичних і правових аспектів розвитку професійного спорту показав, що показник професійних спортсменів на 100 тис. населення в США у 2016 р. становив лише 7–8 осіб, тоді як у європейських країнах цей показник досягає 15–18 осіб [15, с. 40]. Дослідження конституційно-правових засад функціонування спортивних структур дозволило встановити, що сучасна система забезпечує офіційний статус понад 65 % спортсменів, тоді як у радянський період він був на рівні 35 % [17, с. 32].

Разом із тим залишаються невирішеними проблеми комплексного оцінювання впливу медіа, законодавчих механізмів і соціокультурних чинників на розвиток професійного спорту, а також прогнозування стратегічних тенденцій і управлінських рішень для різних видів спорту.

Отже, актуальність дослідження визначається необхідністю системного узагальнення історичного та сучасного досвіду розвитку професійного спорту в США, визначення ключових етапів його становлення і модернізації, а також окреслення напрямів удосконалення нормативно-правового та організаційного забезпечення ефективного функціонування спортивної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукових праць останніх років свідчить про зростання наукового інтересу до вивчення історії та сучасних тенденцій розвитку професійного спорту в США. У науковому дискурсі ця проблематика розглядається як складова ширшого процесу трансформації спортивної інфраструктури та професіоналізації спорту в умовах глобалізаційних викликів та змін соціально-економічного середовища.

Зокрема, О. В. Борисова [1; 2] аналізує сучасний стан професійного спорту в США на прикладі тенісу, акцентуючи увагу на проблемах його розвитку та визначаючи можливі шляхи вдосконалення системи підготовки спортсменів

високого рівня. Ю. А. Бріскін, М. М. Линець та Н. В. Нерода [3; 4] досліджують історичні етапи розвитку професійного спорту, систематизуючи інформацію щодо організаційних та методичних аспектів його функціонування, що дає змогу окреслити ключові тенденції та закономірності еволюції спортивних дисциплін в США.

В. О. Гаврилін та співавт. [5] висвітлюють питання законодавчого регулювання професійного спорту, підкреслюючи необхідність удосконалення нормативної бази для забезпечення стабільного функціонування спортивних структур. А. В. Гусєв [6] досліджує вплив мас-медіа на розвиток професійного спорту, зазначаючи, що медіа сприяють популяризації спортивних подій та підвищенню мотивації спортсменів. Аналогічно, В. Добринський та співавт. [7] висвітлюють соціальні та культурні аспекти функціонування професійного спорту в сучасному українському суспільстві, зокрема його роль у формуванні спортивної свідомості молоді.

Ю. О. Долинний [8] аналізує перспективи розвитку професійного спорту в США, виділяючи ключові напрями модернізації спортивної системи та необхідність стратегічного планування розвитку різних видів спорту. В. М. Лелека [9; 10] досліджує вплив мас-медіа на професійний спорт у міжнародному контексті, на прикладі США, що дозволяє здійснити порівняльний аналіз тенденцій розвитку та визначити ефективні моделі організації спортивних ліг.

Н. В. Нерода та Ю. А. Бріскін [11] розглядають періодизацію розвитку професійного спорту в Європі, що дозволяє виявити історичні паралелі для української системи та оцінити її інтеграційні перспективи. Ю. Остапенко та співавт. [12] аналізують розвиток баскетболу як професійного виду спорту в США, окреслюючи специфіку його становлення та перспективи розвитку на національному рівні.

Особлива увага в дослідженнях приділяється методологічним і організаційним аспектам історичного розвитку професійного спорту в США.

Так, С. А. Савчук та співавт. [13–16] систематизують дані щодо формування спортивних структур, нормативно-правового регулювання та ключових етапів професіоналізації. О. О. Туряниця [17–20] розкриває конституційно-правові засади функціонування професійного спорту в США та за кордоном, підкреслюючи вплив правових моделей на організацію спортивних дисциплін та підготовку висококваліфікованих спортсменів.

Оскільки професійний спорт дедалі більше інтегрується у глобальний цифровий простір – через медіаплатформи, спортивну аналітику, системи трансляцій, електронний маркетинг і цифрову взаємодію зі стейкхолдерами – формування високого рівня цифрових компетентностей у спортсменів, тренерів та управлінського персоналу стає ключовою умовою розвитку галузі. На основі аналізу праці З. Живко та Н. Петрухи можна зрозуміти, як цифрова трансформація впливає на організацію, управління та розвиток професійного спорту в умовах цифрового суспільства [21].

Хоча існує безліч наукових досліджень, сучасні дослідження не вирішили питань про те, як професійний спорт розвивався у Сполучених Штатах протягом різних історичних періодів, як засоби масової інформації та правові системи впливають на його діяльність організованим чином, та як передбачати майбутні події та підходи до розвитку спортивної дисципліни.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Існує чимало праць, які присвячені саме дослідженню професійного спорту в США. Однак, на думку авторів низка провідних аспектів залишаються все-таки невирішеними:

- системної взаємодії спортивних федерацій із державними органами та правовими механізмами регулювання;
- прогнозування тенденцій розвитку професійного спорту та стратегічного планування для різних видів спорту на національному рівні.

Формулювання цілей дослідження (постановка завдання). Метою дослідження є дослідження історичних етапів і тенденцій розвитку професійного спорту в США.

Для досягнення цієї мети були вирішені наступні завдання:

1. Визначити основні етапи еволюції професійного спорту в США та охарактеризувати його суттєві тенденції розвитку.
2. Обґрунтувати тенденції в діяльності професійних спортивних клубів та федерацій.
3. Дослідити соціальні та культурні фактори професійного спорту та їх вплив на спортивні уявлення суспільства.
4. Навести рекомендації щодо вдосконалення спортивної системи, організації та регулювання різних видів спорту в США.

Реалізація зазначених завдань дозволить забезпечити системне розуміння процесів розвитку професійного спорту, визначити пріоритетні напрями державної підтримки та стратегічного планування спортивної діяльності, а також сприятиме формуванню ефективних моделей інтеграції українського спорту у міжнародний контекст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Американський професійний спорт розглядався експертами як результат політичних ідеологій. Основними соціальними функціями професійного спорту в Сполучених Штатах були насильницька поведінка, непристойна поведінка та нещадна поведінка, які супроводжувалися бажанням спортсменів перемогти будь-якою ціною, та відволіканням населення від існуючих соціальних проблем.

Аналіз професійного спорту показує, що основними соціальними функціями професійного спорту в Сполучених Штатах є не насильницька поведінка, а невічлива поведінка та нещадна поведінка, яка відволікає увагу громадськості від існуючих соціальних проблем. Швидке зростання

професійного спорту у 20 столітті демонструє, що він має значні соціальні переваги для сучасного суспільства.

Сполучені Штати мають життєво важливі соціальні переваги, що впливають з професійного спорту, і це видно з наступного аспекту [12, с. 74]. У 1985 році Рональд Рейган був інавгурований як президент Сполучених Штатів, і останній футбольний матч сезону був зіграний у Сполучених Штатах. У 2002 році Палата представників США ухвалила резолюцію, в якій визнала, що Серена та Вінус Вільямс були чудовими тенісистками, які зробили США більш расово гармонійними [16, с. 47].

Спорт, розваги та професійна атлетика існують під тінню політичного впливу. Першим політиком, який використав спорт як інструмент, був президент Герберт Гувер, 31-й лідер Сполучених Штатів, який використав Олімпійські ігри 1932 року в Лос-Анджелесі як частину своєї передвиборчої стратегії. Спорт використовували американські президенти Річард Ніксон, Девід Форд і Девід Картер, а також різні політики зі США та інших країн для підвищення своєї слави. Щоб заручитися підтримкою чорношкірих виборців, Річард Ніксон виявив свою зацікавленість успіхами чорношкірих професійних спортсменів – футболіста Брауна та баскетболіста Чемберлена.

Аргентинська футболістка Д. Марadona, яку неодноразово звинувачували у вживанні наркотиків, підтримала пропозицію президента Коена Менема встановити суворі покарання за незаконний обіг наркотиків, що передбачають смертну кару. Він мав повний контроль над телевізійною презентацією, що демонструвала негативні наслідки вживання наркотиків. Першим президентом незалежної України був Леонід Кравчук. Він відправив до Сполучених Штатів офіційну групу, до складу якої входили олімпійські чемпіони з фігурного катання Віктор Петренко та Оксана Баюл. Саме ці імена нагадували пересічному американцю про Україну, представників країни. Віктор Петренко був відомий у Сполучених Штатах як професійний фігурист, який виграв олімпійський титул в

Альбервілі в 1992 році. У віці 16 років Оксана Баюл здобула олімпійський титул 1994 року в напруженому поєдинку з американкою Ненсі Карріган безпосередньо перед туром. Віктор Ющенко, третій президент незалежної України, взяв чемпіона світу з боксу серед професіоналів Віктора Кличка до складу офіційної української делегації до Німеччини. Він був улюбленим німецьким фігуристом.

Президент США Джордж Буш-молодший використав 6-ту перемогу найвідомішого американського велосипедиста Ленса Армстронга на Тур де Франс 2004 року під час своєї передвиборчої кампанії. Він зазначив, що його мотивувало бажання перемогти Армстронга. Він сподівається наслідувати Ленса, вигравши вибори. Професійний спорт має особливий статус як соціальне явище, що має свої особливості. Існування трудових відносин між спортсменом і роботодавцем є показником професіоналізму у спорті [7, с. 166]. Такі зокрема відносини існують на основі договору або іншого юридичного документа, який визначає, як підприємці взаємодіють з професійними спортсменами. За словами Н.В. Нероди та Ю.А. Бріскіна, у країнах, що розвиваються, спорт служить інструментом стимулювання національного розвитку [11, с. 4].

Комерціалізація та професіоналізація у спорті роблять спорт людиною, яка споживає продукт. Це проявляється у спортивних змаганнях та масовій участі людей у певних видах спорту. Комерціалізована спортивна видовищна власність, спортивне спорядження та атрибутика є предметом торгівлі. В Інтернеті можна торгувати спортсменами з їхніми іміджами, способом життя та моральними цінностями. Професійний спорт – це форма бізнесу, яка функціонує за законами економічного ринку. Ринок праці – це місце, де професійні ліги та клуби здійснюють свою діяльність. Окремі спортсмени та команди є ринковими активами, а закони регулюють права та обов'язки спортивних фахівців [5, с. 103]. Професійний бейсбол перебільшували як гру та бізнес, як колись зауважив американський бізнесмен Ріглі, і перебільшували його як бізнес та спорт.

Американський журнал The Economist називає професійний бейсбол бейсбольною галуззю, яка переживає швидке розширення бізнесу. Власники команд, посадові особи ліги та менеджери клубів зазвичай надають пріоритет матеріальній цінності.

За словами Джона Руні, професора Університету Оклахоми, професійні спортивні команди створюються для того, щоб заробити якомога більше грошей. Спортивні команди визначають свою кількість, враховуючи гроші, які вони зароблять. Інше основне правило професійного спорту полягає в тому, що він має бути приємним для глядачів. Коли спорт подобається багатьом людям, він стає відкритим для себе видом спорту. Гроші заробляють завдяки цьому спортсмени, організатори заходів та власники команд. Соціологи вважають, що професійний спорт – це мініатюрне суспільство спорту. Відносини на ігровому полі відображають повне суспільство окремих людей. Рівні можливості для досягнення успіху є основною традиційною цінністю суспільства.

Футбольний ентузіаст та колишній президент Сполучених Штатів Девід Форд стверджував, що американці мають міцний зв'язок з футболом і що він є важливим елементом національної ідентичності. Футбольні навички можна застосовувати в житті, і людина може отримувати від них користь у своєму житті [3, с. 19].

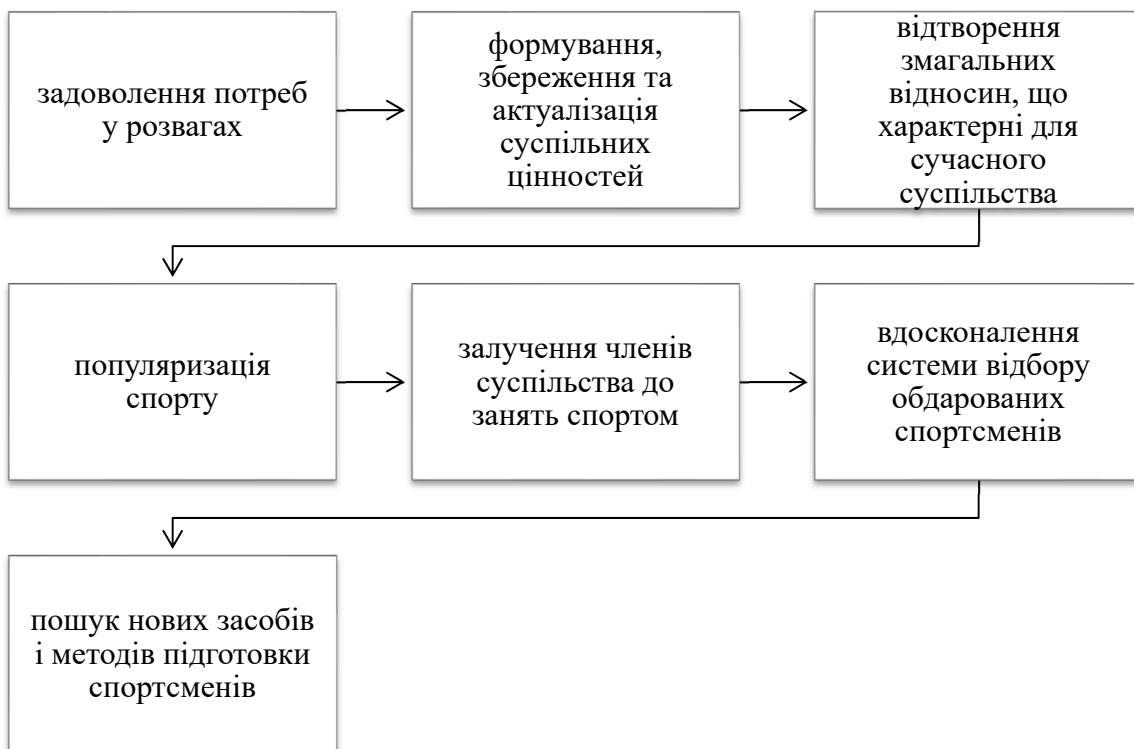
Найбільші релігійні групи світу визнавали спорт значною соціальною необхідністю протягом 20-го століття. Влада Ватикану підтримує вірян у участі в спорті, оскільки це зміцнює їхню духовну силу. Промова Папи Пія XII на Конгресі Католицького спортивного союзу показує, що спорт стає потужним інструментом для кваліфікованих проповідників, оскільки він дозволяє їм зміцнювати Божий вплив. Шведська церковна адміністрація розробила нові спортивні посади, включаючи посади секретаря та ректора.

Професійний спорт працює над отриманням пікового доходу, надаючи спортивні послуги населенню. Соціальна система досягає свого найкращого стану, коли лідери виконують кілька важливих цілей, як показано на рис. 1.

Вивчаючи будь-яке соціальне явище, фахівці насамперед зосереджуються на його значенні для суспільного життя. Професійний спорт не є винятком.

Рисунок 1

Основні завдання професійного спорту, що забезпечують його ефективне функціонування як специфічного суспільного явища

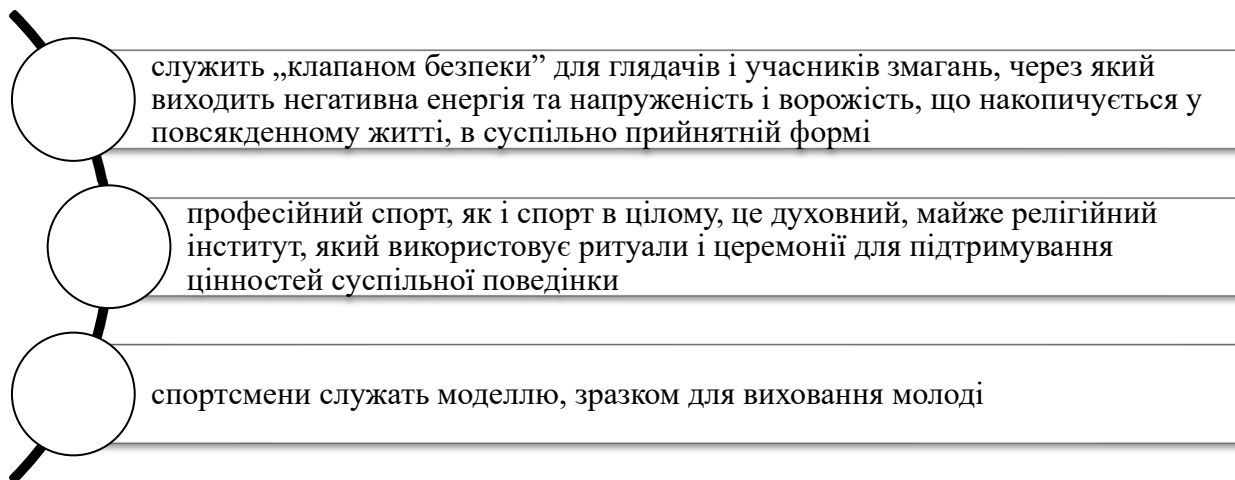
Джерело: власна розробка авторів

Професійний спорт вирішує три основні задачі (рис. 2).

Деякі вчені вважають, що влада використовує популярність спорту, щоб приховати соціальні проблеми. Уряд підтримує розвиток професійного спорту, щоб відвернути увагу громадян від існуючих соціальних викликів. Радянські вчені неодноразово згадували цю точку зору.

Рисунок 2

Задачі професійного спорту

Джерело: власна розробка авторів

Протягом усіх часів і в усіх країнах професійний спорт оцінювався на основі того, як він впливає на соціальні цінності та як він сприяє вихованню молодого покоління.

Професійний спорт допомагає людям сформувати свою ідентичність, оскільки ринкова економіка вимагає від людей досягнення найкращих результатів. Спортивна діяльність дає людям виняткове відчуття контролю, оскільки дозволяє їм вибрати свій статус участі та демонструвати свою особисту ідентичність через спортивні досягнення, які включають перемоги у змаганнях. Ми погоджуємося з А.А. Туряницею, що спортивна діяльність розвиває важливі якості, які потрібні окремим особам та громадам, оскільки вона навчає їх фізичній підготовці, мужності, чесності, терпінню та ініціативності, повазі до влади, швидкому мисленню, впевненості в собі, самоконтролю, оптимізму та справедливості.

Віце-президент США Семюел Агню вважав спорт одним з небагатьох сполучних елементів, що запобігають розпаду суспільства, та одним з небагатьох шляхів, завдяки яким молоді люди отримують можливість пройти довгий шлях із гарантованим майбутнім, де перемога не тільки можлива, але й заохочується.

Професійний спорт – це вид бізнесу та розваг. Ідея полягає в тому, щоб отримати якомога більше прибутку. Він також вирішує деякі соціальні проблеми в суспільстві. Професійний спорт – це соціальне явище, яке можна описати як у позитивному, так і в негативному світлі (12, с. 75-76).

Виходячи з історичної еволюції професійного спорту, очевидно, що його масштаби постійно розширювалися з часом. Бізнес спортивних розваг досяг своєї найвищої точки завдяки зростаючому суспільному інтересу до спорту та сучасному розширенню інформаційного, комерційного, культурного та соціального секторів. Сучасні технології, такі як телебачення та Інтернет, дозволяють користувачам отримувати доступ майже до всіх змагальних подій у зручний час, шукаючи потрібне місце, час та джерело трансляції [6, с. 115].

В. М. Айсті визначає глобалізацію спорту як одну з його головних переваг. Глобалізація спорту створює його популярність серед населення [9, с. 233]. Коли він низький, то, відповідно, трансляція перегонів у такому виді спорту по телебаченню є не вигідною (змагання з крикету, боротьби тощо), і, отже, комерційний потенціал цього виду спорту досить обмежений, через що не дозволяє йому потрапити до списку професійних видів спорту [10, с. 759].

Ключовим подією в розвитку професійного спорту є його інтернаціоналізація та глобалізація, які вплинули на галузь протягом останніх тридцяти років. Змагальні системи різних видів спорту зазнають трансформації завдяки цьому процесу. Спортивний ринок спостерігає появу численних міжнародних організацій, які розпочали свої види спорту як професійні з 1990-х років. Всесвітня баскетбольна асоціація та Всесвітня ліга американського футболу є двома прикладами міжнародних спортивних організацій, які розпочали свою діяльність наприкінці 1980-х та на початку 1990-х років. Ліга чемпіонів з хокею розпочала свою діяльність у 2013 році, оскільки професіоналам з хокею знадобилося більше часу для створення міжнародних змагань, ніж іншим видам спорту.

Процес інтернаціоналізації призвів до збільшення ділової активності у професійному спорті. Цей розвиток подій збільшив кількість привабливих ігор, доступних для глядачів, ЗМІ, спонсорів, рекламодавців та інших зацікавлених сторін. Кубок УЄФА зазнав реструктуризації УЄФА у 2009 році через цю зростаючу тенденцію. Вони перейменували змагання на Лігу Європи УЄФА, в якій зараз беруть участь 48 професійних футбольних команд на груповому етапі порівняно з 40 у 2009 році, що дозволило зіграти більше матчів. ФІБА застосувала той самий підхід, перетворивши змагання EuroChallenge (2003-2015) на EuroCup (з 2015 року), в якому зараз беруть участь 32 професійні баскетбольні команди, що грають у дуже компактному графіку змагань [5, с. 106].

Розвиток професійного спорту регулюється державними органами відповідно до їхнього впливу на розвиток спорту. Професійний спорт у сучасному світі розвинувся в кілька систем.

За словами автора С. І. Савчука, у світі існує два підходи до розвитку професійного спорту. Існують комерційно-постійний та комерційно-ротаційний підходи [16, с. 46]. Спортивно-комерційна модель професійного спорту відрізняється від американської моделі комерційного спорту, згідно з дослідженням А. А. Туряниці. Розвиток професійного спорту, згідно з її дослідженням, йде у двох напрямках, оскільки американська система є комерційно-спортивною, а європейська – спортивно-комерційною. Основні концепції цих підходів ідентичні [19, с. 98].

Американська модель розвитку спорту зосереджена на досягненні максимального прибутку шляхом використання спортивної діяльності та спортивних результатів як рушійного фактора.

Європейський сценарій також перевернутий з ніг на голову, і спорт у цій моделі є найважливішим, тоді як комерційні інтереси стоять на останньому місці. Подібний підхід у професійному спорті протягом перших двох десятиліть 21 століття виявив його слабкі сторони, які досягли максимальної межі в

європейському футболі. Бажання менеджерів досягти спортивного успіху, об'єднуючи найкращі таланти в один або кілька клубів, призвело до величезних фінансових втрат у загальній системі. Адміністратори клубів УЄФА вирішили нехтувати бізнес-можливостями в розвитку спорту, оскільки вони віддавали перевагу спортивному успіху, що стало глухим кутом, який призвів до банкрутства багатьох клубів [17, с. 30-31]. Потім у 2011 році, щоб зробити клуби більш фінансово стабільними, УЄФА запровадила ідею правил фінансового фейр-плей для ліцензування клубів, метою яких було запровадити фінансову дисципліну у футбольних клубах [22]. Ця політика допомогла зменшити збитки на 84% у 2017 році. Фінансовий фейр-плей допоміг збільшити доходи клубів вищого дивізіону на 77% між 2008 і 2017 роками. Загальний дохід ліги зріс з 11,4 мільярда євро у 2008 році до 21,1 мільярда євро у 2017 році.

Загалом, держава впливає на розвиток професійного спорту як у європейській, так і в американській моделях, хоча є певні відмінності. Уряд відіграє основну роль у регулюванні трудових та податкових зобов'язань, а також у забезпеченні дотримання антимонопольного законодавства серед професійних ліг. Керівники урядів Північної Америки не мають прямого контакту з бізнес-операціями професійного спорту. За словами А. А. Турянці, Європа переживає зовсім іншу ситуацію. Держава має чіткий вплив на розвиток професійного спорту в цьому регіоні. Державне спортивне законодавство контролює діяльність професійних спортивних організацій. Статути цих організацій відповідають державним нормам країни, де вони здійснюють свою діяльність [19, с. 99]. Закони про розвиток спорту були впроваджені в більшості європейських країн, а в деяких країнах, таких як Італія, до їхньої законодавчої бази були включені окремі розділи професійного спорту.

Таким чином, сучасний професійний спорт зазнав значних змін з моменту свого заснування через соціально-економічні, політичні та інтелектуальні фактори розвитку в обох країнах. Спорт все ще може бути адаптований, оскільки

він приносить максимальну користь майже в усіх ситуаціях, що склалися як соціальне явище в процесі його розвитку.

Висновки. Отже, загальний курс національного розвитку професійного спорту в Україні був драматично визначений калейдоскопом різноманітних історичних, соціальних та політичних факторів. Трансформація професійного спорту цілком природно корелює з ширшим процесом, змінюючи негнучкі та переважно гнітючі основи, що лежали в основі системи радянського типу, на ті, що базуються на комерціалізації та управлінні, що характеризує сучасну яскраву спортивну реальність; це підкреслює, що спорт стає автономним, самодостатнім соціальним явищем.

Сектор професійного спорту давно відійшов від своєї історичної політичної ролі та натомість став всеохоплюючим бізнесом, який генерує соціальні цінності, формує моделі поведінки та сприяє національній ідентичності. Тепер статус спорту більше не є продуктом еволюційних змін; радше, це залежить від інвестицій у спорт та фінансового менеджменту, належного управління, а також правової бази, яка працює ефективно та стабільно на базовому рівні, підтримуючи національні системи спорту. Спорт в Україні має високий потенціал для інтернаціоналізації, але слід розробити та впровадити політику, яка адекватно поєднуватиме економічні та культурно-соціальні аспекти спорту. Розвиток буде сталим лише на основі сучасної дисципліни, чіткого ринку праці та абсолютно прозорої підприємницької діяльності. Окрім величезного комерційного прибутку, який він приносить, професійний спорт відіграє дуже важливу роль як соціальний інтегратор, і тому його потрібно визнати з сильною підтримкою, а також ретельно спланувати стратегії, що забезпечують повне використання його потенціалу.

Список використаних джерел

1. Борисова О. В. Сучасний професійний спорт і шляхи його розвитку в Україні (на матеріалі тенісу): автореф. дис. ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту. Київ, 2012. 40 с. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=IgPc5IUAAAAAJ&citation_for_view=IgPc5IUAAAAAJ:35N4QoGY0k4C (дата звернення: 08.12.2025).
2. Борисова О. Проблеми розвитку сучасного спорту в умовах професіоналізації та шляхи їх вирішення (на прикладі тенісу). *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2013. № 1. С. 3–6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/TMFVS_2013_1_2 (дата звернення: 08.12.2025).
3. Бріскін Ю. А., Линець М. М., Нерода Н. В. Історія розвитку професійного спорту: лекція. Львів: ЛДУФК ім. І. Боберського, 2022. 24 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/server/api/core/bitstreams/669aaf2a-bcb2-49ff-b2c0-859f4c079730/content> (дата звернення: 08.12.2025).
4. Бріскін Ю. А., Линець М. М., Нерода Н. В. Формування та розвиток професійного спорту: лекція. Львів: ЛДУФК ім. І. Боберського, 2022. 60 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/47781> (дата звернення: 09.12.2025).
5. Гаврилін В. О., Мердов С. П., Білобров В. М. Професійний спорт: проблеми визначення та законодавчого регулювання. *Правовий часопис Донбасу*. 2017. № 3/4. С. 102–107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppd_2017_3-4_21 (дата звернення: 08.12.2025).
6. Гусєв А. В. Вплив медіа на розвиток професійного спорту. *Вісник Харківської державної академії культури. Серія: Соціальні комунікації*. 2015. Вип. 46. С. 114–120. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/vh/v46/14.pdf (дата звернення: 08.12.2025).

7. Добринський В., Альошина А., Мудрик Ж., Мордик М. Професійний спорт у сучасному суспільстві: проблеми та перспективи. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт*. 2018. Вип. 29. С. 165–170. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/3034> (дата звернення: 08.12.2025).
8. Долинний Ю. О. Олімпійський і професійний спорт : курс лекцій для викл. і студ. вищ. навч. закл.. Краматорськ : ДДМА, 2020. 111 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/3036> (дата звернення: 08.12.2025).
9. Лелека В. М. Вплив мас-медіа на розвиток професійного спорту та фізичної культури в США. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 1. С. 231–238. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prainnsc_2024_1_23 (дата звернення: 08.12.2025).
10. Лелека В. М. Особливості розвитку і функціонування професійного спорту в США. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 1. С. 758–764. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-1\(29\)-758-764](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-1(29)-758-764) (дата звернення: 08.12.2025).
11. Нерода Н. В., Бріскін Ю. А. Періодизація розвитку професійного спорту в Європі. *Фізична активність, здоров'я і спорт*. 2016. № 2. С. 3–10. URL: <https://sportsscience.ldufk.edu.ua/index.php/fazis/article/view/429> (дата звернення: 08.12.2025).
12. Остапенко Ю., Стасюк Р., Долгова Н., Салатенко І. Історичні аспекти та перспективи розвитку баскетболу в незалежній Україні як професійного виду спорту. *Спортивні ігри*. 2023. № 2. С. 72–84. URL: https://journals.uran.ua/sports_games/article/view/274773 (дата звернення: 08.12.2025).

13. Савчук С. А., Файдевич В. В. Професійний спорт : методичні рекомендації / уклад. С. І. Савчук, Н. Я. Захожа, Ж.С. Мудрик, О.В. Валькевич. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 108 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/23165/1/prof_sport.pdf (дата звернення: 10.12.2025).
14. Савчук С. І., Захожа Н. Я., Мудрик Ж. С., Валькевич О. В. Історія розвитку професійного спорту. *Професійний спорт: методичні рекомендації*. Луцьк, 2023. С. 17–38. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/23165> (дата звернення: 09.12.2025).
15. Савчук С. І., Захожа Н. Я., Мудрик Ж. С., Валькевич О. В. Особливості розвитку професійного спорту в Україні. *Професійний спорт: методичні рекомендації*. Луцьк, 2023. С. 39–44. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/23165> (дата звернення: 09.12.2025).
16. Савчук С. І., Захожа Н. Я., Мудрик Ж. С., Валькевич О. В. Розвиток спорту вищих досягнень на сучасному етапі. *Професійний спорт: методичні рекомендації*. Луцьк, 2023. С. 45–52. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/23165> (дата звернення: 09.12.2025).
17. Туряниця О. О. «Професійний спорт» як конституційно-правова категорія. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2020. Вип. 60. С. 29–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2020_60_7 (дата звернення: 08.12.2025).
18. Туряниця О. О. Американська модель професійного спорту: особливості конституційно-правового регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2019. Вип. 58(1). С. 85–88. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/26cd0c81-99de-4cb6-8264-6406edf63c8b/content> (дата звернення: 08.12.2025).

